

Цетиње, 15. маја

У бечком парламенту вођена је ових дана жива препирка о спољашњој политици Аустро-Угарске. Посланици су тражили од председника владе, да им даде јасан одговор, какав је сада међународни положај у Европи и каква је монархија изашла из велике балканске кризе. Рекли су уз то, да су у овим мучним данима због балканског рата често давале својим парламентима потребна изјашњења и објашњења владе свијех великих држава, само је аустриска влада ћутала и спољашњу политику монархије, у садашњим опасним временима, водила иза леђа парламента.

Председник владе дао је одговор у име министра иностр. дјела грофа Берхтолда, који је одговоран само делегацијама. Изјавио је прије свега, да је монархија „пријатељ слободе, самосталности и најредовања балканских држава“, што се, разумије се, до опипљивости објаснило и простим народним масама тјерањем Србије из Драча и одузимањем Скадра од Црне Горе, да се већ и не помиње навођење Румуније на мародерску улогу, да, од рањене и ратом изнурене Бугарске, отме Силистрију. Затијем је председник владе рекао, да је монархија у интересу начела: „Балкан балканским народима“ у заједници са Италијом створила Арбанију! Због опште непоузданости, изазване балканским ратом, монархија је била принуђена да се лати ванредних војних мјера, које ће, рече, на југу бити сасвијем укинуте, пошто се балканска криза потпуно ријешила!

Бура гњева и негодовања ускипјела је у целокупном бечком парламенту последице владиног одговора. Ниједан посланик није устао да одобри владину изјаву, да одбрани садашњу аустро-угарску спољашњу политику. Бечки парламент, који је у свијету признат као чудо од разнородности, раздора, граје, међусобних сокачких грдња и трвења разних народности, — у овој се прилици слио у једнодушни протест противу Аустријине спољашње политике. Говори свијех посланика који су говорили последице председника владе, нијесу ништа друго до жива и оштра осуда Балплаца и звецкања сабљом, којом се у току минувале зиме из Беча уцењивало и пријетило. И Словени, и Нијемци, и Талијани, заступљени у парламенту, нашли су се на истом земљишту противу грофа Берхтолда. И сами корјенити Нијемци, хришћански социјали, прави црно-жути Естерајхери, у својим говорима не нађоше ни једне похвалне ријечи за аустриску спољашњу политику. Аустриски парламенат, откако постоји, не видје овакву слогу; аустрис-

ка влада још не доживје овакву једнодушну анатему, не од каквих „јужнословенских велеиздајника“, већ од позваних јој судија — народних посланика.

Парламент је у дебати о спољашњој политици монархије преко посланичких говора најприје утврдио: да на балканским бојним пољима леже пребијене Турска и — Аустрија. Ова потоња из балканске кризе излази са великим губитком. Поред тога, што јој је затворен пут за Солун, изгубила је и неколико стотина милиона за излишну ратну приправност.

Њемачки посланици осудише владу због њене неактивности и губитака, које је монархија претрпјела. Словенски посланици осудише је осим тога због њене антисловенске политике, у којој су једини узроци губитцима. И једни и други, и Нијемци и Словени, што нарочито наглашавамо, препоручише у својим говорима да монархија промјени своје досадашње непријатељско понашање према југословенским државама. Монархија, рекоше, мора поћи сасвијем друкчијем правцем, ако се хоће спасти. Она ваља да буде на дјелу пријатељ својих сусједа на југу.

Много је ријечи у тој дебати пало о Црној Гори. Сви су говорници признали, да Црна Гора, ушљед отимања Скадра, мора бити озлојеђена. Словенски посланици рекоше, да би монархија нашем Краљу требала да подигне на сред Беча споменик вјечне захвалности, што ју је, попустивши Европи у питању Скадра, сачувао од катастрофе свјетског рата. Не треба Нијемци да уображавају, рекоше даље словенски посланици, да је Краљ Црне Горе попустио пред монархијом; он је попустио пред целокупном Европом, највише на притисак Русије и Италије. Један владиновац њемачки посланик, ма да је напао Берхтолда, ипак је у својем говору употребио неучтив тон противу нашега Краља због његове упорности. Председник парламента пустио га је да вријеђа без приговора са његове стране. А зашто би као и био заштићен владалац сусједне Црне Горе од увреда у бечком парламенту! То је таман у савласности с изјавом председника бечке владе: да је монархија пријатељ балканских држава! То је израз добре међународне куртоазије, како је у Бечу схватају и у личним односима према владоцу сусједне државе, којој желе: „слободу, самосталност и напредак“!

Дивљом страшћу гњева задрхтао је сав бечки парламенат кад се повела ријеч о аустриском пресбиру и његовој штампи. У томе погледу у осуди сложио се сав парламенат. Око два стожера кретала се критика преске политике: *око Проха-*

скине и Палићеве афере. Те двије афере, рекоше посланици, највише су срамота аустриске службене и полуслужбене штампе. Сазидане су биле поткупљеним средствима на савршено лажним темељима. Све је у њима од почетка до краја лаж. Измислио их је сам бечки пресбиру и растурио их кроз свијет, прву противу Србије, другу противу Црне Горе. Сврха је била да се јавно мишљење вјештачки раздражи противу двију српских краљевина и да се у народу створи жеља рата са њима. Неки су посланици у својим говорима навели да имају и писмене доказе да су те афере биле намјештене, исто као и афера са паробродом „Шкодром“. Парламенат се сложио у увјерењу да су ове лажне афере много наудиле угледу монархије у иностранству. Нико више не може њеним службеним саопштењима у јавности поклањати вјеру. Не смије се данас више ни у политици службено цинички лагати. Допуштено је све не казати, али званично рећи лаж, која ће колико сјутра бити демантована, злочин је према држави и народу, који тијем у међународном саобраћају губе кредит.

Претрес аустриске спољашње политике поучан је за управљаче монархије, ако се поуком буду хтели користити, а за нас је корисан, јер је пред цијелом Европом показао, да народи монархије о нама друкчије мисле, но што службени фактори раде и њихова штампа пише.

Бугарско-српски спор

— „Мир“ о ријешењу немилостивог спора —

О ријешењу српско бугарских спорова око раздијељења освојеног територија врви управо чланцима готово не само српска и бугарска, него и већим дијелом страна штампа. Код неких листова страственост је већ давно превршила мјеру, преко које не би смјела да иде. Једина је утјеха у том, да то чине неогворни фактори, које се већ давно престали сматрати да су озбиљни. Ситуација је свакако озбиљна али наде не ваља губити тако дуго, док има људи, који су данас на одлучујућим мјестима и док ови читаво ријешење спора сматрају посве исправно, како се има сматрати. Упркос распаљеним страстима жуте штампе полуслужбени лист бугарске владе „Мир“ доноси овај хладни и разборити чланак под насловом „Ликвидација“:

„Паралелно са питањима финансијалне нарави, која имају да се ријеше у Паризу и са питањима острва и граница Арбаније и њезине управе — има да започиње ликвидација положаја и у земљама, које су заузели савезници. Цијели свијет усупрот страстима, што су унесене у штампу савезника ради спорних питања, очекује, да ће се све свршити мирно и да неће доћи до тога шкандала, да ће дојучерашњи братски ратници за ослобођење хришћана хватити се оружја да њиме ријешавају спорна питања. Те смо наде и ми. Зато да се избјегне оно, што сви желимо да буде избјегнуто, нужно је, да интересоване странке приступе к ликвидацији са духом широких нада, са државничком мудрошћу, да се Европи пружи доказ да су балкански народи способни да буду сами ковачи своје судбине и да сами о себе образују једну међународну силу, која ће сложним силама бити вјечно снажна против општег непријатеља.

Данас, кад су наде остварене, кад је општи непријатељ сломијен, нека се ни на часак не забораве жртве које су дане

те се ово постигло. Поред тих жртава и употребљених средстава нека се даде свакоме што је заслужио. Нека се у овај моменат не заборави, да су балкански народи тек на почетку свог новог живота, да тек треба да постану важан међународни фактор, који ће имати да обезбједи свој живот од утицаја страних сила. Раздијељени ради спорова, могли би савезници доћи у кушњу и погубао, да рескирају да буду анектирани од велесила. Минули рат био је камен кушње за физичку снагу и војничке способности савезника. Слава на бојним пољима постигнута била је општа за све. Напори не бијаху једнаки, рескирања не бијаху једнака — али дух отпорности био је једнак и довео је до побједе на свим линијама. Турска је поражена и није јој успјело да задржи ни једне тврђаве. Савезници с правом могу да кажу, да су се уморили побјеђујући.

Сада долази ликвидација, која има да буде испит душевне снаге и државничке мудрости савезника. Сада ваља да они уздрже међународни испит. Очи цијелог свијета упрте су на њих. Непријатељи их гурају и злорадо очекују, да виде потамањење славе стечене на бојном пољу; пријатељи њихови пак трене, да не би остали десаувириани и да симпатије њихове, које су их стајале често и жртава, не падну у прах.

Два су услова са којима може да се врши праведна ликвидација: међусобни договори и признање сваком оно, што је заслужио сразмјерно са даним жртвама“.

Једна одлучна ријеч

— Чланци г. Узунмирковића у „М. Журналу“ —

Као што смо у прошлом броју нашег листа истакли, на одвратни испад биоградског листа „Правде“ реагирало је у „Малом Журналу“ и г. Мислав Ј. Узунмирковић, адвокат.

У пет подужих чланака г. Узунмирковић је тачку по тачку побио све испаде, које су изашле у „Правди“ поводом евакуисања Скадра.

Како нам простор листа не дозвољава, да те лијене патриотске чланке пренесемо, то ћемо их само регистровати.

У уводу ових чланака истиче се како кампања противу Црне Горе у биоградској штампи датира из најновијих времена и како су сви пријатељи два брата народа и двије поносне српске државе, Србије и Црне Горе, осуђивали такво писање. Али врхунац подлости и потростства достигао је, управо одио је рекорд писаца чланка у „Правди“, којим се насрће на Црну Гору.

Осуђујући оштро такво писање, г. Узунмирковић лажа се да претресе тачку по тачку тога одвратног написа, истичући још у самом почетку, као и у наслову ових чланака, да Краљ Црне Горе Никола I. блиста као сјајна звијезда на небу Српства.

Претресујући и побијајући јаким разлозима наводе у „Правди“, крај осталог, г. Узунмирковић констатује, да су црногорски соколови провалили у Скадар захваљујући памети и енергији великог црногорског владара Краља Николе, у пркос блокади и свима репресалијама цивилизоване Европе. Благодарећи памети и енергији Краља Николе, црногорска је војска побједоносно ушла у Скадар и на зидинама његовим тако се заплећала српска застава, а сјени српских краљева Војислава, Михаила и Бодина и црногорских и српских витезова палих под Скадром са небеске висине благосиљали су сиједога Краља Николу и храбре ратнике. Мутни и крвави рат Црне Горе претворио се у једну дивну апотеозу. Краљ Никола је тога дана као давнашња сјајна звијезда на небу Српства затренио новим сјајем, новом свјетлошћу.

Потом писац додирује одступање Црне Горе од Скадра и вели: „Нико не може потамнити славу и величину Краља Николе, и храбрих Црногораца, па ни насиле Европе, као што нико није могао потамнити славу и величину Наполеона, и ако је умро као сужањ... Тим чином Краљ Никола показао је велику владалачку мудрост, мудрост какву имају мало владара... Не знам да ли је то учинио противно вољи овога народа, али са тим чином мора се помирити црногорски народ, којим Краљ Никола влада педесет и три године на понос, дику, срећу и

задовољство Црне Горе, коју је знатно увећао, коју је увео у ред модерних држава и коју је подигао на степен Краљевства.“

Послије тога писац побија тенденциозне и злонамерне наводе у „Правди“ и пошго је све те наводе тачку по тачку побио, ове чланке завршује овим ријечима:

„И ако се данас евакуише Скадар, ја се још надам и вјерујем у Бога и моћ Његовог Величанства Краља Црне Горе Николе I., да Скадар још може остати црногорски, и вјероваћу тако све док и пошљедњи Црногорац не евакуише Скадар, јипак сјајна никад и ничим не умрљана круна Краља Николе неће њотам-нити, него ће евакуисањем Скадра из те круне исиасти један алем камен, а мјесто на коме је био тај алем камен — Скадар — њоказиваће будућим нараштајима акт насиља, нејравде и грубе силе ѡпрсвјетлене Европе, ѡа ма то трајало и вјековима; док се то мјесто не ѡйонии истим алем каменом.“

А Краљ Никола губитком тога алем камена није изгубио од своје славе и величине, није никако а најмање ниско ѡао, него блиста кио сјајна звјезда на небу Српства!!

За то узвикнимо:

Слава Краљу Црне Горе Николи I.

Слава српским и црногорским јунацима, што под Скадром пролише витешку крв.

Срам нека је просвијећену Европу, а сузе и проклетство невине дјеице, си-рочади, удовица, сестара, нејаке браће, мајки и изнемоглих очева, који изгубише своје миле, нека се прегворе у жиг који ће вјечито остати на имену и образу те Европе, као жиг њеног срамног насиља, моралне ругобе и права песнице, права јачег кад је крваво освојени Скадар оду-зела маленој али јуначној и поносној Црној Гори.“

Писац ових чланака је познати био-градски адвокат. Није се никад грабио за високе положаје, нити је грамзио да игра велике политичке улоге. Своју адвокатуру није напуштао, али је за то увијек био међу прима када се требала да чује мужевске патриотске ријеч. У томе је био одлучан и дошљедан. Није га могло ништа поколебати.

Сећамо се врло добро г. Узуимировића у тој његовој завидној улози. Сећамо га се из расправе поводом иванданског атен-тата, као и доцније. Јављао се увијек отворено, одлучно и несатомљиво као бранич правде и правде.

Мило нам је што га и сад видимо гдје одлучно иступа. То је ријеч човјека, који се не руководи неким задњим политичким обзирима, а још мање спекулативним, већ ријеч искрена, поштена и до срца увиријеђена родољуба, који се руководи искључиво својим осјећајима и назорима правде и правде. У толико нам је и његова патриотска одлучена ријеч милија.

Аде-Кале

Саопштили смо вијест, како је Аустро-Угарска заузела овај острв на Дунаву, о ком догађају „Н. Времеја“ доноси шведећи чланак.

Аустро-Угарска заузела је на Дунаву острв, који припада Турској, без свакога основа, против свакога права, најпослије против установљеног споразума великих сила, да се неће користити балкан-ским ратом било каквим територијалним добитком.

Ми смо с нестрпљењем и великим љу-бопитством чекали: што ће тим поводом предузети европска дипломатија. Прође десет дана — читава вјечност у садашњим приликама. И до данас дипломати, који се тако ревносно сједињавају у заједничким корацима против балканских савезника, нијесу о томе проговорили ни једну ри-јеч, као да се није ништа ни догодило.

Међународни односи сами по себи су борба за национални опстанак — борба, у којој се често тражи поштеда, али се она у ријетко даје.

Ипак односи међу културним држава-ма носе печат особитог морала, повреда којег изазива негодовање, које се не може учушати. Послије најжесточијег бо-ја ипак се не убијају безоружани, не при-кољивају рањени, не пљачкају заробљени. Него наиротив стријељају двоноге хијене које нападају на мртве и рањене.

Заузеће Аде-Кале није ништа друго не-го мародерство на бојном пољу. Друкчи-је се не може назвати то дјело. Зато би правилно било очекивати, да су дипломат-ски чиновници одмах иједнодушно изја-вили своје мишљење о томе. Али то није слиједило.

На крају крајева све је то у своме реду, и ми не мислимо говорити о свјетлости и о бојама слијепим. Али случај овај има и своју другу страну, може бити присту-пачињу разуму и осјећању европске ди-пломатије.

Подржавање, које је до сада Европа пружала Аустро-Угарској у балканском питању, тумачило се неопходношћу, да се предупреду усамљени кораци држава.

Сједињена европска дипломатија била је готова на каква му драго понижење, само да се сачува фикција европске јед-нодушности. Јер само помоћу те фикције сматрало се могуће задржати Аустро-Угарску од територијалних добитака на Балкану. Њој су се жртвовали и животни интереси балканских народа и достојан-ство све Европе. Сад се види, да су све те понижавајуће жртве биле узалудне: Аустрија је најпослије усамљена посту-пила, Фикција једнодушности Европе сад је коначно раскринкана.

Аустрија поступа заједно са другим државама, када хоће, а усамљено кад науми. Ето коначног резултата хитрине европских дипломата. Ради тога је Е-вропа лишила Србију плодова њезиних побједа; ради тога је сједињена европ-ска ескадра подвргла глади црногорско становништво; ради тога је Црној Гори отет Скадар; ради тога се створила фан-тастичка арбанаска држава. Али зар није било простије у самом почетку рећи ау-стриским дипломатима: чините што хо-ћете, ми вам нећемо препреке чинити.

Нас суопорно уверавали: да неће ниједна јевропска држава усамљена коракнути на Балкан: ниједна од великих држава неће се на Балкану територијално раширити. Ипак сада једна од тих држава, не обзи-рући се на остале, заузела је важну стра-тегиску тачку против Србије.

Аустриска дипломатија, нарушивши споразум о територијалној незаинтерес-ности и заједничком дјеловању са оста-лим државама, покушала је, да ли ће јој то лако проћи. И показало се, да јој је прошло лако, без икаквог протеста, без натмурене обрве. Аустрија се коначно у-бједила, да је у њеним рукама сва власт Европе. Ово већ није дипломатска фик-ција него неспорни факт. Јер што она хоће, то је закон за сву Европу, без икаква приговора.

Арбанаско питање

— Прилике у Скадру и велике силе —

Држало се, да кад српска војска на-пусти приморје, а црногорска Скадар и кад се ријешн питање о јужним грани-цама Арбаније, да су онда у арбанаском питању савладане све тешкоће. То међу-тим не стои. Много је теже питање о уређењу Арбаније, о пацификацији њеној, о контроли сила и т. д. него све што је до сад урађено. Још увијек има поједи-них питања, која могу довести велике силе до разилажења и конфликта. Ау-стрија и Италија би хтеле, да се све тако уреди у Арбанији, како би једино оне могле имати утицаја на послове те нове државе.

Кад се то зна, онда ће бити потпуно разумљиво ово, што се из Скадра без сумње, са заинтересоване стране, теле-графиче берлинском „Локаланцајгеру“:

„Док је енглески адмирал конферен-цијама што су држане на броду, руко-водно с потпуном праведљивошћу, сад његове наредбе у Скадру стварају при-лике, којима ни Италијани, ни Аустријан-ци, ни Мађари нијесу задовољни. Свуд се вије енглеска заставица на првом мјесту. Команда трупама је енглеска и тако ци-јела експедиција чини на становништво утисак неког енглеског предузећа, при коме остале силе потпомажу само Ен-глеску. Већ и самим тим окрњен је то-ликогодишњим радом стечени престиж сила, које су највише интересоване у Ар-банији. Први официр француског брода постављен је за највишег судију у Скад-ру и тако кад команданти напусте Скадар, на челу цијеле управе остаће један ен-глески и један француски официр. То изазива код интересованих вјеровање, да се таквим повлашћивањем тројнога споразума не може послужити слози и заједници међу вођама експедиције. Вео-ма је тешка ствар већ и по себе једну нову државу ставити на своје властите ноге. Ако би то све велике силе имале да изврше, онда би њене трупе имале да остану у земљи годинама.“

Као што се види, ови су грдно неза-довољни тиме, што су им прву улогу претели Енглези и што им се одузима могућност, да по Скадру барајау како би хтели.

Побуна на турској флоти

— Против младотурског комитета —

Од прије неколико дана осјетило се јако негодовање код официра на турској ратној флоти која се налази код Цари-града. Незадовољство је поникло против садашњег рада младотурског комитета.

Турска влада, да би ово незадовољ-ство против комитета угушила, наредила је да се неколико официра са флоте за-творе. Али та мјера, мјесто да дјестује правцем којим турска влада замишља, пошла је на супротну страну. Мјесто да незадовољство буде угушено, оно је бук-нуло још јаче и претворило се у праву

побуну. Официри и војници са флоте захтевали су да затворени официри буду пуштени. Рок су оставили 24 сата.

Да би уверили да озбиљно говоре, они су турске рагне бродове довели пред Стамбол и испалили неколико топовских метака у ваздух.

Велики везир брзо је сазвао сједницу својих министарских колега, на којој је рјешавано што да се ради. Према пред-логу Хуршид паше, флотног министра, ријешено је да се затворени официри пусте но у исти мах изда флоти наредба да се врати у Дардрнеле, и да оданде не долази пред Цариград докле год не добије наредбу.

Одмах је тако урађено. Пуштени офи-цири дошли су на бродове гдје су урне-бесним усклицима поздрављени. Преко десет метака испалењено је у њихову поност.

Када је флоти саопштена наредба да се врати у Дарданеле, официри су од-говорили да ће се вратити тек кад буде младотурски комитет дао часну ријеч: да се више неће бавити политиком.

Албанска оперета

— Чланови привремене арбанаске владе —

Грчки лист „Патрис“ добио је ово писмо из Валоне о привременој арбанаској влади.

„Једнога лијепога прољетњег јутра, осва-ну Исмаил Кемал у Валони“. Тако ће морати да почне своје излагање писац, који се подухвати да напише историју нове арбанаске државе. Да ли ће његово дјело бити донста историско, или ће имати изглед једне комедије? Нама се чини да ће он у догађајима наћи сиже за једну веселу оперету.

Дакле, када је дошао Исмаил Кемал, на трг у Валони, искупила се велика маса радозналор свијета. Шта се догађа? питао се свијет. Гомила виде како се разви и издиже комад црвенога платна на коме је била нацртана једна тичурина са двије главе... Зачуше сенеки гласови... Шта значи тај кобац?... Није то кобац, него орао, и још нешто много важније и оз-биљније. То је народна застава. То је балканска застава.

Комедија почиње.

У присуству становништва вароши Ва-лоне и два-три Албанца муслиманина из Аргирокастра, прокламована је независ-ност Албаније. Зашто не? Зар станов-ништво Валоне није ту? У гомили при-сутних грађана види се и мантија дом Никола и неколико других сињора, који су стварање нове државе поздравили на лијепог Дангевом језику.

Прва брига нове државе јесте да добије владу. Доуспуте дакле да вам представим господу министре, који су и данас још на служби. То су Исмаил Кемал беј, пред-седник министарства и министар спољних послова; Муфти беј, министар унутраш-њих дјела; Абди беј, министар финансија; Мехмет паша, министар војни; Пантелис Цалис, министар саобраћаја; Леф Носис, министар поште и телеграфа; Петро Погас, министар правде; Луиђи Каракуки, ми-нистар трговине; Митад беј, министар просвете.

Муфти беј, министар унутрашњих дјела, рођен је у Аргирокастру. Он је посланик у турском парламенту, члан комитета Је-динство и Напредак. Може му бити 35 година.

Абди беј је рођак Есад паше, браниоца Скадра. Он је велики газда, али је савр-шено неписмен.

Министар војни је богат човјек, као и његов колега, и исто тако неписмен. Он је чувен по свој раскоши и своме угод-ном животу. Од како је наименован за министра, више не иде пјешке, и носи читав арсенал на себи, као симбол свога звања.

Митад беј има четрдесет година и зна нешто мало грчки. Пантелис Цалис је најмлађи од свих министара; он је метнуо бијелу капицу зато, што су му крупни лични интереси били у питању. Леф Носис је родом из Елбасана, и свршио је ос-новну школу у Берату; он има више имања него школског васпитања. Петро Погас је био чак Грк, час Арнаутин; у пошљедње вријеме се занимао трговачким посред-ништвом у Аргирокастру. Луиђи Каракуки, из Скадра, ревносан је италијански про-пагатор; снажан је и препреден, говори талијански и француски.

Поред министара, у новој албанској држави има још неколико виђених лич-ности. Ту је командант пристаништа, Хамза Арун ага, који је од носача аван-зовао за високог чиновника. Ту је и злог-ласни Иса Бољетинац, чије се поријекло не зна. Он је висок, плав; има му шесет година. Носи албанско народно одјело, и увијек води у поводу четири пет Арна-ута, до зуба наоружаних. То је један обичан друмски разбојник, кога су про-паганде претвориле у неку врсту хероја.

Сад да видимо како су организована разна министарства.

Оно што сваку владу, макар каква била, интересује на првом мјесту, то су финан-сије. Та општа истина има засебни значај

у Арбанији. Министарство финансија има да наплаћује порез и исплаћује чиновнике. Порез се у Арбанији наплаћује по турском систему, преко порезника из старог вре-мена, који су, са малим изузетком, готово сви задржани. Поред пореза, држава има још неколико прихода. О тим приходима могли би вам дати обавјештења консу-лати Аустрије и Италије.

Расходи албанске државе иду сви на плаћање персонала. Министри добијају 100 динара месечно. Наоружани брани-оци добијају често пута толико, а поне-кад и више. Арбанија је земља једнакости.

Како су остала министарства? Мини-старство поште и телеграфа није преоп-теретено пошлом, пошто телеграфа нема а пошту носе приватна лица, кириџије, који путују с времена на вријеме.

Министарство правде? Судова нема. Влада право јачега. Революерски метак рјешава у мјесто правних аргумената.

Министарство трговине имало би много посла, кад би се звало министарство кри-јумчарења. Министарство просвете управ-ља свима школама у Арбанији, којих има свега једна, у Валони, са 25 до 30 ђака. Напошљетку министарство спољних по-слова налази се цијело у рукама пред-седника владе, Исмаила Кемал-беја.

Дакле се пружа власт албанске владе? До села Луници, које се налази на 20 километара од Валоне. То је крајња гра-ница, на којој се депрша албанска застава, коју чувају двије стотине жандарма. Земља изван те границе налази се у потпуној анархији. Становници живе као хајдуци и не знају шта се око њих догађа. И сама влада избјегава додир са тим див-љим свијетом.

Што се тиче јавне сигурности у новој албанској држави, она је тако добро ор-ганизована, да су и сами министри при-нуђени да увијек излазе наоружани, да би се бранили од атентата.

Сад да уђемо у зграду албанске владе, и да видимо ту господу на послу.

Ево нас у великом салону, у коме су искупљени министри и доглавници, који управљају земљом. Врата су отворена, и приступ је сваком слободан. Жандарми улазе и излазе, и обраћају се слободно сваком министру... Зашто министри не затварају врата? Из два разлога: прво зато што, затворени, не би знали како да угуку вријеме; друго зато... што нема врата.

Сад загледајте у унутрашњост салона. Министри сједе око Исе Бољетинаца, пуше и дискутују. Један човјек разговара нешто сасвим интимно са Исмаил Кемалом. То је један од главних разбојника у мјесту. Начуљимо уши.

— Треба ми пара... Ви сте сви добили свој дио; ја нијесам добио ништа.

— Стрпи се, доћи ће и на тебе ред.

— Мени треба новац одмах.

— Добро, иди па се бриј. Ступићеш у моју свиту, и добићеш сто динара мјесечно. Човјек оде задовољан.

На један пут, председник министарства се повуче у другу собу. Јавише му да је дошао аустриски консул, у; пратњи дом Никола. У сали се разговор настави:

— Аустрија ће нас спасти, кад вам кажем!

— Неће. Треба се обратити Италији.

Један министар помири једну и другу страну:

— Ми смо пријатељи и Аустрије и Италије.

— А ни једна ни друга нас неће узети, додаде други.

Али гомила настави да виче. Једни вичу за Аустрију, други за Италију; нико не виче за независну Арбанију.

Хрватска странка права

— Расцјеп међу хрватским правашима —

Међу странкама у Хрватској налази се и хрватска странка права, којој на челу стоји др. Миле Старчевић. Та је странка састављена из трију група: Милиноваца, Франковаца и фуртимаша. Прва група, Милиновци, најнапреднија је и зове се по шефу странке. Друга група је добила свој назив по бившем шефу странке пок. Јосифу Франку и њу састављају зату-цани и проблематични елементи. Трећа група је чисто клерикална.

Праваша су познати и међу нама због своје мржње према Србима. Они у опште не признају Србе у Хрватској и Славони-ји, као ни у Босни и Херцеговини и у Дал-мацији. Међутим балкански рат, који је изазвао читав преврат у односу Хрвата према Србима, и на праваше утицао је, те су примиренили своје гледиште о Ср-бима, па чак и почетком ове године на сасанку у Опатији поздравили побједу српског оружја на Балкану.

Јаких привашких група има и у Далма-цији и Босни и Херцеговини.

Сад је одједном међу правашима на-стао расцеп. Искористив одсућност ше-фа странке, представници групе франко-ваца и фуртимаша извршили су у стран-кином органу, уредништву „Хрватске“,

препад, избацили из њега досадање уреднике и отмицом приграбили лист. Тај догађај изазвао је силну сензацију и њиме се сада бави не само хрватска штампа, него и сва штампа у Аустро-Угарској. Ова тај сензациони догађај разнолико тумачи, али је јасно да се ту ради о оснивању хрватске *католичке* странке, при чему су туђи прсти умијешане.

Предсједништво врховне управе странке права тај догађај овако је, с потписом др. Мила Старчевића, објаснило:

Док сам ја у отаџбеничком послу избијао из Загребца и у Бечу вијећао о унапређењу хрватске ствари и о ријешању немилостивог спора међу правашима Далмације са својим политичким друговима царевинског вијећа, догодило се у Загребу чини немишлен и нечудан у повласти човјечанства, ради којег у земљама, где имаде закон за свакога једнак, починитељ тога чина би претрпили доличну казну.

Др. Јосиф Пазман у име католичког штампарског друштва присвојио је власништво листа странке „Хрватске“, дао одстранити запрјетив силом људе, које је онде странка поставила, неподмитљиве и одважне, главног уредника проф. Керубина Шегвића и град. заступника Ивана Першића, а мјесто њих позва људе заплетене и компромитиране у преварама „Јадрана“ и „Балкана“, који данас под равнањем г. дра Милобара, којему је у пословном одбору странке било доказано савезништво са Марковим тргом и издавањем страначких тајна Пешти и њезиној експозитори у Хрватској.

Осјећају одговорности према народу хрватској, сили ме, да овим путем, јер ми је насиљем отегао гласило странке, а за нас слободе тиска нема, упозорим на неке чињенице, да свак узмогне бити на вријеме о свему обавијештен и да увиди, како је сва ова работа дјело Мађара и Нијемаца изведено за новац.

Правши свих хрватских земаља ујединили су се у једну странку у октобру год. 1911., основали су свој орган „Хрватску“, утаничили програм, орган су дали у тисак католичком штампарском друштву посебним уговором, придржав потпуно властништво над листом, означив власници 15 чланова врховне управе за такове.

Мађари су стали сискати над тим чином. Гроф Куен их мири, да ће он већ укротити Хрвате. У децембру је Томашић провео изборе и доживио пораз. Гроф Куен шаље за бана Цуваја.

Правши се састају и шаљу на Њ. Величанство меморандум у форми адресе, који је откривајући ране наше отаџбине извео силан дојам у цијелом свијету. Гроф Куен интервенирао у парламенту изјави, нека се Мађари ништа не боје, да он већ знаде, како ће то све сломити. То је било у јануару 1912.

На ту пријетњу правши свладав све запрјеке бивших франковаца и доскопиче д-ра Милобара, склапају пакт с коалицијом, који је читав народ одобрио. Тај пакт је учинио хрватски народ несавладивим. То је било у марту 1912.

Тад је гроф Куен иза разних покуса, да разбије слогу народа, претворио преко бана Цуваја од бана у комисара. Овај је издао познате наредбе против права састајања, против слободе штампе, против приватних разговора и прогласио своју владавину вјечном, ако се Хрвати не покоре и не умекшају. То је било 3. маја 1913. год.

Од тад почиње у нашој странци ровање против пакта и свеколиког нашег рада.

Странка права и под комесаријатом радила је око властите пурификације и око окупљања народних сила. Ушљед комесарске забране састајања, скупили смо се изван Хрватске: у Сарајеву, гдје смо ујединили „Кат. Удругу“ са „Хрват. Нар. Заједницом“, у Олатији неколико пута, гдје смо извели све предрађе за фузију странке права са словенском људском странком, у Љубљани, гдје смо ту фузију прогласили готовим чином (20. октобра 1912.). Устројен је „Хрватско-словенски есекутовни одбор“ за водство јединствене политике на југу монархије. Све смо радили, да стиснемо народне редове, да будемо што јачи против оних, који нас стољетном политиком раздвајања настоје уништити.

Треба запамтити, да при читавом овом дјелу за комесаријата није било ни дра. Милобара ни Дра. Бошњака. Они су дошли тек на задњу скупштину у Олатију са задањом, коју је родољубље учесника осјетило, једногласно без разлике Хрвата или Словенаца.

Целовање дра. Милобара кретало се у овом правцу. Закључке вијећа врховне управе и странке створене у јануару 1913. настојао је изннати или искривити. Покушао је у „Хрватској“, али иза првог чланка, на који је одмах реагирао г. Драг. пл. Хрвој, главни уредник Шегвић — по мојем налогу — му је затворио врата листа. Он је своју работу наставио у другим новинама њемачким, особито преко

шефа пресбирео на Марковтргу, г. Бреница „Држави“, „Пестер Лојду“, а сам властурочно преко „Ројхспосте“ и других новина, како му је то било доказано у пословном одбору странке и није смио затајити. Особито је значајно, што је он одавао закључке и расправе сједница пословног одбора странке споменутому службенику комисаријата и службеном новинару, ради чега је био укорен и нападнут у пословном одбору, па увидив, да није могуће провести примјерну задатку, бјеше се повукао на страну, да се у згодан час појави.

Није му успјела мисија на пошљедњој скупштини врховне управе и скупштинске странке одржаној у Олатији дне 27. и 28. марта о. г. Али се Мађарима журило, да чим прије проведу своје основе у Хрватској, јер треба ове године барем покушати обнову финансијалне нагодбе. Да се та узмогне провести, треба сломити вољу хрватскога народа.

Осноту су дали неки политичари и чиновници из Хрватске министру Лукачу у меморандуму, који се није смио тискати у Хрватској, али је тискан ваи, а имао сам од повјерљива чиновника један стројем писани истисак и ја.

У том меморандуму се савјетује угарска влада под точкама 8. 9. и 10. да треба и раскинути правашко-коалиционашки пакт, или разбити странку права. А то је лако постићи, вели меморандум, јер смо добили многе чланове странке права за раскол. „Само треба да угарска влада стави на располагање земаљској влади потребиту своју новаца, јер се у Хрватској новцем све може“.

Дакле ту је сврха, ту основа рада, ту су људи, само треба провести.

Да се тим лакше проведе споменута основа нашла је друга околност. Неки људи, који су се убрајали у праваше, ушли су се у познате преварне удруге „Јадран“ (Др. И. Франк) и „Балкан“ (Др. А. Хорват и Др. Вл. Сакс). Ова потоња двојица су била и затворена у истражном затвору неколико мјесеци по закључку свих трију судбених инстанција и суспендирана од одјетништва. Интервенцијом код Цуваја били су пуштени на слободу уз огромну кауцију, која је за Д-ра А. Хорвата износила 50.000 круна.

Изненада у пркос свим судбеним одлукама, државно одјетништво, које је подручно само бану догично комесару, одустаје од прогона наведене двојице на велико изненађење свих разумних и поштених људи. Државни одјетник шаље на све редакције обавијести, али ту обавијест касније даље записаним увидив шкандал, који ће такав поступак произвести. И данас чиједна домаћа новина не смије о тој ствари доијети ни ријечи.

Д-р Вл. Сакс, д-р Хорват, д-р И. Франк захтијевају сада, да их примимо у странку, јер да је њихова ствар ријешена. Ја нијесам хтио на своју руку ништа урадити, док се не савјетујем са својим пријатељима члановима врховне управе.

У четвртак дана 15. овог мјесеца дође к мени у вечер у пола девет сати сав узрујан г. Хрвој пл. Драгутин, те ми у присутности г. Шегвића исприча, како се припрема издаја у странци права, како је д-р Милобар добио овлаштење од д-ра Томашића, да понуди кат. тисковном друштву колику год хоће своту новаца, јер „висина своте не одлучује“, како је и бискуп Крапац понудио 10.000 круна (коју је преко д-ра Хорвата и нама нудио, али смо је одбили), само да ни сломи странку права. Шљедећи дан у петак одох у Беч, да се савјетјем са пријатељима и једномишљеницима, кад на повратку нађох франковачку сплетку побијеђену.

Тисковно друштво подупрто од људи, за које раде и државне силе, која га у томе штити, присвојили су власништво над нашим листом, писмом обзани повјеренике странке у редакцији, г. г. Шегвића и Першића, да не дођу у редакцију, јер да ће их силом на поље избацили и устолоче „Балканаше“ и „Јадранаше“ унутра, а уређење листа предаду д-ру Милобару и д-ру Хорвату.

Ја вам нећу тумачити замашај овога чина. У правној држави ово је кажњиво. Ако ви налазите, да је то све добро и у реду онда не требате читати даље. Ну ако сте ви искрен праваш, ако сте Хрват, ако љубите слободу овога народа, ако љубите процват ове земље, онда вас молимо, да се ради овога свега не узрујавате, да не јадикujete. Над олујом паметан човјек не плаче. Него помозите, да уједињеним силама запрјечимо провеђење мађарских и бечких основа у нашој несретној земљи. Највећа је несрећа, што Беч и Пешта налазе код нас људи, који су их спремни за новац служити. Није ово први случај, да тобожњи правши служе режиму и нагодбеном саставу. Који од Томашићевих мађаронских другова није био у младости праваш? Павић, Марјановић, Спевец итд. У толико су они били поштенији, што су јавно приступили к мађароном, а ови то раде потајно и још

се издавају за праваше. У прољећу пада са стабла много цвијетовах, отпада и већ развијених плодова прије зрелоће, па ипак остане га доста и за човјека. Остаје праваша још много, који се не даду поткупити.

Пошто нам је насиљем лист отет, ја, као предсједник врховне управе странке права, власнице листа, умољавам вас, ако сте што дужни за претплату или огласе, да не шаљете на управу листа „Хрватска“, него изравно на мене у Загреб, јер то није њихов новац, него власника листа, који је тисковно друштво платио и преплатио.

„Хрватска“, која излази у католичком тисковном друштву, није више гласило врховне управе странке права, те она злопоробом носи онај наслов, па сваки искрен праваш и Хрват мора тај лист одмах повратити.

Пошто ће странка права, чим свлада запреке постављене јој од комисаријата, издати своје властито гласило, то вас молим, да се једном дописником пријавите код мене, јесте ли вољни примати и редовитом претплатом подупирати орган странке права, кад нам је насилним начином „Хрватска“ отета.

У нади, да ће поштена ствар хрватскога народа у вама имати и заточника и присташу, биљежим се отаџбеничким поздравом.

Лијеп зајам ружно враћање

— Писање листа „Беса Шћипетаре“ —

Скадар, 8. маја

Кад је циганин постао паша, најприје је објесио свога оца. Том примјеру почели су слиједити и неки Шћипетари, велим само неки, који су инспирани од познатих агената — мантијаша. Не схваћајући да се ми налазимо под упливом власти великих сила и да питање о Скадру још није свршен чин, Арбанаси — католици сматрају да су добили потпуну своју слободу, те злоупотребљавају исту, јавно показују свијету у колико су они примитивни. У овој замишљеној слободи размеће се арбанаска интелигенција правећи од себе маскарну; у овој слободи појави се и први „слободни“ лист „Беса Шћипетаре“, који је поставио себи за задатак да напада Црногорце бруталним изразима, недостојних једног католичког свештеника, као уредника тог листа.

„Беса Шћипетаре“, славећи оружје арбанаско (?), сила противу Црногораца колико може.

Ево у неколико ријечи главна садржина тог листа 1. и 2. броја:

„Захваљујући Европи која нас узе под заштиту, клањајући се њиховим заставама, надајмо се да ће се скоро лепршати арбанаска застава и у Скадру као у Љешу, Валони и Марању.“

Шћипетари, довикује, саберимо се сви, удружимо се, јер тако ћемо бити јаки живи, живији него народи који нас хтедоше прогутати (!!) Ми добисмо ово у трогодишњој борби (?) у којој је проливена крв наше браће!“

„Беса Шћипетаре“ без икаквих доказа хвали своје, а не зна да Арбанаси никада не би могли одољети сили Дургут паше. Тачно је познато да су Малисори на први топовски пуцањ бјежали као козе и сакрили се и да није било њихових пријатеља, соколова црногорских, би их претворили у прах и пепео, да би будући нараштаји причали сасвим обратном о том јунаштву него ли „Беса Шћипетаре“. Но можда се та борба базира на мучко убијање један другог а за ту замишљену слободу не. Као и с чиме су се они могли борити?!

Даље „Беса Шћипетаре“ напада на Црногорце да су хватали људе и жене долазећи из Анамалит за Скадар и краји их, да су тако исто чинили и у вароши а излазећи из вароши издушили на Широке, вршећи крађе по кућама, рушећи цркве и заводе и т. д.

Изражавајући се тако брутално за Црногорце, наводи да су они и пазар запалили, пошто су макли робу с дућана и упутили за Црну Гору, и да црногорска војска није допуштала грађанима да гасе пожар да би се пожар ширио.

И ако је црногорска војска одмах притекла у помоћ и спасла већи дио дућана, и ако су овај злочин сами поткупљени Арбанаси учинили на штету многих Турака да би се наметнуло Црногорцима, и ако би црногорске власти, као што су почеле, ушле у траг злочинцима да се не промијени ситуација, ипак „Беса Шћипетаре“ има образа и поштења да сада то спомине.

Тако, дакле, „Беса Шћипетаре“ без икаквих доказа каља образ борцима за ослобођење. Он позива младеж арбанаску да бојкотиу Црну Гору, која не остави међу нама никаква образа и људскоће, јер тиранство Црногораца, какво нијесмо имали ни за вријеме турско, треба да запази сваки Арбанас и да раскине свако пријатељство с нама. Ох те-

шко тебе „Бесо“ Ћораво, да имаш бесе ти и твоји не би тако млатио у бош, јер зна свако да вас је хљеб црногорски наситио, а оружје црногорско ослободило од ropства.

У 2. броју „Беса Шћипетаре“ кука из мозга, вазда кукала, и каже: хладним и жалосним срцем пролазимо поред поште и телеграфа видјећи на *челу црногорску табелу* и у њој људе с капицама и то данас у ери наше слободе (!), с тога да се не усуди ни један Арбанас да прага прескочи док постоји тај краљевско-црногорски знак. Чуди се како то да постоји. Што се то не замијени?

До таквог безобразлука дошла је Ћораво „беса“ и за овакво писање и за неистинитости њене њен уредник, дом Ноц Никај, под данашњом управом шири се и кочонери сокацима у мјесто да се казни за овако нападање.

Изазивачко кретање Арбанаса католика, којекако брбљање против Црногораца а нарочито писање „Бесе Шћипетаре“ мора сваког да вријеђа, а нарочито нас Србе јер је то све сушта лаж и ништа више.

Црногорска војска ушла је у варош тако мирно и достојанствено да се већина грађана свих трију вјера изражава са љохвалом. Тај риједак примјер доиста и заслужује сваку љохвалу, који ће историја у својим страницама забиљежити, јер ни у вароши ни у околини није нико м нанесено никакве штете. Црногорске власти одмах су притекле у љомоћ гладној сиротињи у изболбу и сјасавала им животе, те се и данас то сјомине са захвалношћу код већине.

С тога, дакле, само неки Шћипетари — католици, инспирани од агената и незахвални, могу којешта зборити против оних соколова који их ослободише од петовјековног ropства. **Скадарини**

Кратке вијести

Састанак царева. У Берлину састадоше се на свадбеним свечаностима пријатељи Лујзе енглески краљ, њемачки цар и цар Никола II. Састанак ових владара додуже је више акт куртоазје него политички догађај, али би ипак било криво држати, да нема никакве свезе са садашњом међународном ситуацијом. Још прије неколико седмица сигурно би било тешко мислити на састанак цара рускога и краља енглескога с царем њемачким. Да је састанак — макар и поводом породичне свечаности — могућ, доказује већ само по себи, како су се међународни односи поправили и како је данас већ уклоњена свака опасност европске конфлигације. Садашњост, којом су у Берлину дочекали оба владара, доприносиће сигурно још више побољшању односа између тројног споразума и тројног савеза, па се за то иза берлинских свечаности смије и са мење забринутости говорити о развитку ствари и између самих балканских свезаница. Једнодушност велелепости, која је у Берлину потврђена, наћи ће путеве, да се изјегне даље проливање крви, које у осталом савезницима не би ни у којем случају помогао.

Ванредно стање укинито. У Босни и Херцеговини ванредно стање укинито је овом службеном објавом: «На основу § 20. земаљскога устава за Босну и Херцеговину у поводу погубеља сукоба, која је непосредно постојала ради заузећа Скадра, проглашено је на 20. априла о. г. изннито стање у Босни и Херцеговини као сусједној земљи можебитног позоришта војничких догађаја. Пошто је међутим обављена предаја града Скадра међународном деташимаду и тим услједио очит знак, да је погубељ отклоњена, изннито су мјере у Босни и Херцеговини данас након дванаестдневнага трајања укинуте».

Балканске савезне државе

— Интересантно саопштење из Биограда —
Биоград, 13. маја

Данас су клубови појединих странака држали састанке, на којима су шефови реферисали о информацијама које им је дао Пашић јучер. Уједно је подијељен посланицима за сада повјерљиво опширан експозе Пашића о сатуацији. Пашић ће у сриједу у Скупштини држати експозе. Једино ће га измијенити или одложити ако дотле наступе каква нова факта, то јест ако обавјештења из Софије то захтјевају. Изјаве са бугарске стране дане у руске новине да је Бугарска као пошљедњу концесију вољна уступити Србији тако звану спорну зону, дакле мјеста: Куманово, Скопље, Тетово, Гостивар, Дебар и Стругу не могу мијењати ситуацију, јер Србија тражи ревизију уговора на новој бази и не упушта се у преговоре на основу старог. Како дознајем, Пашићев експозе биће доста резервисан а тежиште биће доста образлагању неизбјежне потребе ревизије

уговора. У аргументацији изнијеће најважније разлоге, али не у свим детаљима, јер су још непотпуни. Неће се сада нипошто постављати позитивни захтјеви односно величине територије. Главно је питање да ли Бугарска пристаје на ревизију или ју алимине одбија. Зато се неће сада напомињати територијални захтјеви Србије. У случају одбијања ревизије алимине, тек онда би Србија била стављена у положај да се извјесним чинима дефинитивно и конкретно одреди у меритуму територијалног питања. Ситуација се према томе сматра озбиљна, али има знакова да неће Бугарска алиминг одбити разговарање о ревизији. Бугарски посланик у Риму, Ризов, кад је био на пролазу овдје и посетио Пашића и политичаре није се показивао као раније интрасигентан. Занимљиво је, да су бугарски чланови српско-бугарског комитета за економско зближење, који су још прије двадесет дана одбили даљи рад све док се разграничење не проведе, сада сами дали иницијативу за наставак рада. Руски дипломатски кругови такође никако не вјерују да ће доћи до непоправљивог сукоба, увјерени да ће се спор мирним путем ријешити. У томе смислу изјавио се данас и Хартвиг. Дипломатски кругови рачунају и с тиме да ће велесиле одмах након потписа мировних прелиминара свим средствима принудити савезнике да војску демобилишу, што ће ови и учинити и што ће у велико откљонити опасност оружаних сукоба. Једна ствар сматра се ипак опасном: грчко-бугарски сукоби код Солуна не могу оставити равнодушну Србију. И „Самоуправа“ данас, говорећи о њима, тражи да савезне власти најодлучнијим мјерама пронађу и казне кривце и спријече без шљепила и грамзивости одговорних изазивача сукоба. Треба извојевати побједу над властитим ружним прохтјевима, јер то једино може осигурати успјехе побједи спољашњег противника. Неке новине тврде, да је на захтјев грчке владе интервенирала у Софији и Србија да се не понове сукоби, јер би напредовање силом Бугара према Солуну морало извући Србију из неутралности, што Србија не би жељела. Надати се, да ће бити спријечени даљи крвави сукоби, јер би иначе они били несумњив доказ да Бугари започињу рат са савезницима или да софиска влада нема власти над појединим одјелњима војске.

Дневник

Русија за Црну Гору. Руска влада преузела је кораке да јаче заинтересује енглеску владу за компензације које сада треба да добије Црна Гора за уступање Скадра. Она сматра да би се компензација најбоље могла да даде, ако би се ријека Бојана поставила као природна граница између Црне Горе и Арбаније. Енглеска влада, као што то саопштавају енглески листови, показује наклоност овој руској предлогу. То је доказ што је и сер Едвард Греј рекао рускоме амбасадору у Лондону, да енглеска влада жељи да Црна Гора за оно што је у Скадру изгубила, добије на другој страни у територији. Истина Греј није рекао гдје то у територији треба да добије Црна Гора. Сматра се, да ће то бити онако као што је Русија предложила. И француска влада показала је симпатије за тај руски предлог о компензацијама за Црну Гору. Зато се сад сматра да ће руски предлог на амбасадорској конференцији продрјети.

За Црну Гору. Француски политички кругови почели су акцију да се Француска заложу да Црној Гори остане Тарабош и да ријека Бојана буде природна граница између аутономне Арбаније и Црне Горе. „Фигаро“, поводом тога, пише ово: „Црној Гори насилно је отет Скадар да би се задовољила Аустро-Угарска. Сад треба нешто отети и за Црну Гору,

што би се могло узети као накнада за губитак, управо за отмицу од Црне Горе. У очу прије освојења Скадра Црна Гора изјавила је да би жељела Тарабош да припадне њој а ријека Бојана да буде природна граница између Арбаније и Црне Горе. Тај захтјев Црне Горе може се сад врло лако испунити. То је у толико лакше, што она Тарабош већ има у својим рукама. Наши политичари, који су почели да раде у томе правцу, добро би учинили ако би своју акцију појачали и учинили што јачи притисак на француску владу да ово дјело изведе и стече бесмртну благодарност мале Црне Горе“.

Енглези за Црну Гору. Од прије неколико дана у Енглеској развила се нова пропаганда за Црну Гору. Листови, који нијесу под утицајем данашње енглеске владе, почели су понова да пишу о скадарском питању и да оштро осуђују досадашње држање енглеске владе. Велики број најугледнијих енглеских политичара и књижевника образовали су друштво, које ће у енглеском друштву да врши пропаганду за Црну Гору. Председник тога друштва је чувени енглески писац и хумориста Мак Клер. У једном чланку публикованом у великом лондонском листу „Пал Мал Газет“ о скадарском питању он се, на завршетку, овако изразио: „Енглеска влада извршила је ужасан злочин што је дозволила да се Црној Гори отме Скадар. Ту погрешку треба што прије да поправи док се питање о дефинитивним границама Арбаније не буде ријешило. Ако би и тада оставила своју погрешку у каквом је облику сад, она би дала прилике да је њени непријатељи не само оштро осуђују, него да ту њену погрешку употребе у своју корист и да владу оборе“.

Ослобођен. Правник Хасан Бајрамовић био је оптужен што је у Загребу јавно кликнуо „Живио Краљ Никола“. Како оптужба гласи, он то није смио ускликнути, јер је морао да зна становиште Аустро-Угарске у питању Скадра. Бајрамовићу је била ових дана јавна расправа и том је приликом ослобођен од сваке одговорности.

„Земан“. Муслимански лист „Земан“, који је за вријеме рата престао, поново је покренут у Сарајеву. Издавач и директор листа је Адемаг Меших, уредник Мехмедбашић, а одговорни уредник Али еф. Рајевић. Раније пред престанком као да му се о глави радило „Земан“ се био толико избезумио, да је одвратно кидисавао на балканске савезне државе, не штедећи њихове највеће светиње, а нарочито је апашки испратио противу Срба. Догађаји на Балкану надамо се да су дозвали памети избезумљене, те желимо да „Земан“ настави у првобитном свом правцу, када је у Србима гледао једног крвну браћу а не непријатеље.

Одгођена. Париска финансиска конференција, која се требала састати 14. о. м., одгођена је за 26. о. м.

Берзански извјештај. Из Беча јављају: Послије предаје Скадра великим силама изгледало је, да ће се на повочној пијаци прилике знатно поправити, али стална скупоћа новца и разни симптоми о погоршању трговинских прилика порушили су наде, по којима се закључивало, да ће наша индустријска роба имати велике прође. Зато на берзи влада мртвило, а цијене падају. Само акције топовске фабрике скачу, јер Шкодина фабрика има изгледа за нове наруџбине, пошто још увијек је главно код нас, да се наоружава војска.

ТЕЛЕГРАМИ

Биоград, 10. маја. — Овдје се сада све већа пажња обраћа на лондонске преговоре о миру. Ови се преговори сматрају само претходником преговорима париске финансиске конференције. Укупштинским круговима изражава се бојазањ, да се велике силе које су од Турске почеле да изнуђавају разноврсне концесије у Малој Азији, случајно не оббежу да Отоманском Царству даду оштету на рачун финансиских захтјева, које стављају балкански савезници. Вечерашња „Самоуправа“ такође говори о томе питању и каже, да су се савезници само за љубав европског мира и уз претпоставку Европине правичности предали посредовању великих сила и у свему попустили, али сада се силе наметнуше не за посреднике, него за апсолутне судије, који уз то имају директне интересе у стварима

које пресуђују. Силе су већ биле пристале да се расправља питање ратне оштете, али сада стављају препријеке томе, да делегати зарађених странака судјелују у париској конференцији са правом гласа и траже, да ријешења те конференције буду једногласна. (Овај је захтјев учинила Аустро-Угарска. Пр. Ур.). На тај начин једна једина сила може да поремети сав рад, а савезници и Турска, о чијим се кожама ради, смјели би имати само савјетодавни глас. Ово је за савезнике унижење, и зато ако силе остану код својих намјера, може то врло лако довести до разлаза делегата на конференцији мира и упутити савезнике да се сами постајају за своје интересе. Овај потони пасус особито изазива коментаре и држи се да би савезници у таквом случају сами са Турском склопили мир. Свакако горњи разлози принуђавају савезнике, да већ код склапања прелиминара утврде за обје гаранције и позиције код рјешавања оних питања која неће ући у прелиминаре. Чини се, да ће се преговори до коначног закључења мира далеко отегнути.

Лондон, 10. маја. — „Рајтер“ јавља да преговори о миру изврсно напредују. Изасланици савезнички и турски држали су неколико сједница. Све савезничке мисије сагласиле су се да одрже конференцију ради расправљања положаја створеног новим догађајима. Врло важна околност се види у томе што је Србија била обавјештена да велесиле усвајају предлоге српске односно чисто српских питања. Вјероватно је, да ће званична сједница изасланика ратујућих странака бити брзих дана. „Рајтер“ доноси да су велесиле одговориле савезницима да би расправљање односно измјена у уговору о миру проузроковало задоцњење и изјавиле су жељу, да ће се савезници и Турска што прије сложити ради закључења мира. „Рајтер“ доноси такође, да ће изасланици савезнички у финансиској комисији у Паризу имати она иста права, која и изасланици великих сила за питања која се тичу чисто савезника, али ће имати само консултативни глас за она која интересују искључиво порту и велесиле као на пр. државни отомански дуг.

Софија, 10. маја. — Прекисноћ су грчке трупе отвориле огањ на бугарске код Вумића. Није било никаквих губитака код Бугара, који су се одржали на висовима Ангиста.

Биоград, 10. маја. — У српско-бугарским односима нема још увијек никаквога новог факта. Вијести страних листова да је Хартвиг савјетовао у име своје владе да Србија уступи Битољ, пориче се одлучно. Са руске стране настоји се једино то, да се савезници сами мирно споразумију, јер Русији није угодно да пресуђује. Српско становиште код садањих преговора је ово: да је рат довршен у новембру, да су Бугари колаборирали у Македонији и не улазили у Једрене, Србија не би, макар је и неповољан, побијала први уговор. Нико у Србији не иде затим да се уговор откаже, него се тражи да се ушљед продужења рата и промијењених прилика ревидира. Србија признаје уговор, само тражи за све оно што је преко њега учинила, дотично за оно што је учинила без помоћи Бугарске која је била предвиђена, накнаде. Неудобно се доимају сепаратне акције Бугарске, па и „Самоуправа“ критикује изјаве Данева о том да би Бугарска била спремна потписати мировне прелиминаре без промјене које занимају остале савезнике. Данашња „Правда“ саопштава да се према вијестима из Софије

воде успјешни преговори између Аустро-Угарске и Бугарске о том, да аустриска роба за Бугарску не иде преко Србије жељезницом, него Дунавом. Овој се раније Бугарска опирала, али сада ће доћи до споразума. — Поводом лансираних вијести да би у случају да не дође до споразума о диоби територије имала се образовати аутономна Македонија, јавља данашња „Политика“ из Петрограда да је једна од најуглађенијих личности руских изјавила да о аутономији Македоније не може бити ријечи. Али ако би непредвиђени догађаји довели то питање на дискусију, онда би засебно од Македоније добила аутономију и Тракија, у коју би ушао и источни дио Македоније. Грци и Турци у Тракији, који су у већини, већ су изјавили жељу велесилама да им се даде аутономија. — Јучер је архијерејски сабор изабрао за нишкога владуку протосинђела Доситеја, који ће бити свечано хиротонисан у недјељу. Доситеј има 33 године. — Бечки посланик Јовановић био је јучер код краља у адијенцији и остао на доручку. — Подржава се глас да ће и Турска у Лондону тражити да се у прелиминаре унесе клаузула о вакуфским добрима. Није изглед да велесиле приме било какве додатке него се спрема сепаратни протокол, у коме би се удовољило захтјевима зарађених страна. (Б. Пресбиро).

Петроград, 13. маја. — У Думи, приликом расправљања буџета, националиста Лашкаров је изјавио да се обзиром на положај у Европи Русија мора спремити за рат на два фронта и да је Дума готова да изгласа потребна средства. Цар се вратио из Берлина.

Солун, 13. маја. — Према приспјелим вијестима, Бугари су напали на грчке положаје код Сакоса и сузбили их. Губитци грчки нијесу велики.

Софија, 13. маја. — Посланик српски Спалајковић званично је изјавио да Србија жели ревизију српско-бугарског уговора. Са надлежног мјеста се тврди, да ће Бугарска одговорити да жели апсолутно извршење уговора и одбија ревизију.

Лондон, 14. маја. — „Рајтер“ јавља да су српски, грчки и црногорски изасланици имали сједницу, која је трајала сат и по. Пошто су савезници и Турска утврдили измјене које се имају унијети у уговору мира, то је ријешено да се сазове редовна конференција и да се односни предлог учини Греју. Бугари нијесу присуствовали сједници, али су били обавјештени о донесеној одлуци.

Лондон, 14. маја. — „Рајтер“ са знаје из бугарског извора да су Бугари вољни да одмах потпишу мир, но како се види да у томе има одуговлачења, то би велесиле требале да натјерају ратујуће странке да потпишу мир, јер Бугарска не може даље подносити продужење ситуације, која је постала неподносимом. Што се тиче грчко-бугарских односа најстрожија наређења упућена су командантима на обје стране да спријече понављање жалосних догађаја. Међутим српско-бугарско питање озбиљније је, јер се чине покушаји да се избјегне извршење уговора, што Бугарска не може дозволити.

Лондон, 14. маја. — Амбасадори су се састали у 3½ сата и општа је жеља, да се прелиминари потпишу брзо и без измјене. Осим питања о миру расправљало се и уређењу Арбаније. Идућа сједница заказана је за петак.